

О. П. Хоменко

Козелецький район

КОЗЕЛЕЦЬКИЙ РАЙОН – район, що знаходиться у південно-західній частині Чернігівської області. Межує з Бобровиц., Носів., Куликів., Черніг. р-нами Черніг. обл. і з Бровар. р-ном Київ. обл. Утвор. 1923. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від вересня 1941 до вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Площа 2,7 тис. км². Насел. 61 652 особи (2001, складає 80,4 % до 1989), переважно українці, проживають також росіяни та білоруси. У складі р-ну – м. *Остер*, смт [Десна](#) та [Козелець](#) і 108 сільс. насел. пунктів. Лежить на Придніпров. низовині. Поверхня – низовинна пологохвиляста рівнина, у пн.-зх. частині – зандрова, у пд.-сх. – алювіальна. Корисні копалини: цегельно-черепична сировина, пісок, мергель. На Зх. омивається Київ. водосховищем. Протікають [Десна](#) з притоками *Остер* і *Смолянка*; *Трубіж* (притока [Дніпра](#)). Заг. пл. водного дзеркала 21,3 тис. га. Ґрунти дерново-підзолисті, сірі лісові, темно-сірі опідзолені, у заплавах річок – торфові та болотні. Пл. лісів 74,86 тис. га (сосна, дуб, вільха). Об'єкти природно-заповід. фонду: пам'ятка природи Святе озеро та *Сосинський заказник* (обидва – гідрол., заг.-держ. значення). Гол. підприємства: харч. галузі – Чемер. спирт. завод, ТОВ «Форнетті-Україна»; легкої промисловості – філії ТОВ «Ла Кастеланна», «Рекс Шуз Майкер ЛТД»; Остер. ліс. госп-во. Працюють 36 с.-г. підприємств і 21 фермер. госп-во. Пл. с.-г. угідь 140,53 тис. га, з них орних земель – 78,6 тис. га, луків і пасовищ – 56,61 тис. га. Гол. культури: озима пшениця, картопля. У К. р. – 55 заг.-осв. шкіл, 2 технікуми (*Остер. буд. і Козелец. вет. медицини*), 18 дитсадків; 32 Будинки культури, 38 клубів, 56 б-к, [Козелецький музей історії ткацтва Чернігівщини](#), *Остерський краєзнавчий музей*, 14 музеїв і музей. кімнат на громад. засадах, 3 муз. школи; Козелец. і Остер. рай. лікарні, 3 дільничні лікарні, 8 лікар. амбулаторій, 57 фельдшер.-акушер. пунктів; 2 спорт. школи. Виходить г. «*Новини Придесення*». Діють реліг. громади УПЦ КП, УПЦ МП, євангелістів християн-баптистів, адвентистів сьомого дня, християн віри євангельської, свідків Єгови. У с. Данівка – *Свято-Георгіївський жіночий монастир*. Пам'ятки архітектури: «Юр'єва божниця» – вівтарна частина Свято-Михайлів. церкви (1120–52), Воскресен. церква (1845) в Острі, Трьохсвятител. церква в с. Лемеші (1755), Георгіїв. собор Данів. монастиря (1775), Свято-Михайлів. церква в с. Петрівське (1822). У селах Вовчок, Данівка, Крехаїв, Морівськ, Пархимів, Сорокошичі виявлено поселення епохи неоліту, в селах Виповзів, Євминка, Лутава та Острі – поселення трипіл. культури, в селах Вовчок і Виповзів – поселення епохи бронзи, в с. Бірки –

поселення 8–3 ст. до н. е., в селах Виповзів, Лутава, Максим, Морівськ, Чемер – літописні міста періоду Київ. Русі, в с. Виповзів – давньорус. поселення та городище. Серед видат. уродженців – остан. гетьман Лівобереж. України (1750–64) К. Розумовський (с. Лемеші); економіст, демограф, академік АН УРСР, чл.-кор. АН СРСР *М. Птуха* (Остер), агрохімік, чл.-кор. НАНУ [П. Дмитренко](#) (с. Петрівське), агроном, академік НААНУ *І. Хоменко* (с. Патюти), математик [О. Грищенко](#) (Остер), фізики [М. Гриценко](#) (с. Підлісне), *В. Нацик* (с. Данівка), матеріалознавець [Е. Гарф](#) (с. Сорокошичі), фахівець у галузі металургії *В. Шурхал* (с. Чемер), біохімік [К. Веремеєнко](#) (с. Любечанинів), генетик, біохімік [І. Даниленко](#) (с. Соколівка), селекціонер [В. Гринь](#) (с. Поліське), агроном *В. Якименко* (с. Булахів), геоботанік, дендролог [А. Барбарич](#), геоботанік [В. Вершковський](#) (обидва – Остер), економгеограф [М. Крачило](#) (с. Карасинівка), ґрунтознавець *Г. Самбур* (с. Хрещате), лікар-імунолог [В. Астахова](#) (с. Сокирин), лікар-педіатр [М. Борисенко](#) (с. Підлісне), лікар-кардіохірург [С. Дикуха](#) (с. Білики), лікар-бактеріолог *М. Парташніков* (Остер), історик *М. Стрішенець* (с. Лемеші), літературознавці *П. Михед* (с. Новики), *Н. Над'ярних* (Остер); письменник, публіцист, кінодраматург, Герой Радянського Союзу [Юрій Збанацький](#) (с. Борсуків), етнограф, поет *О. Шишацький-Ілліч* (19 ст., с. Красилівка), літ. критик, публіцист, громад. діяч [Л. Кореневич](#) (с. Омелянів), письменник, перекладач, театрознавець, актор [О. Корнієнко](#) (с. Петрівське), письменники [К. Дужа](#) (с. Риків), [А. Крупко](#) (с. Бондарі, нині зняте з обліку), [В. Баран](#) (с. Самійлівка), [В. Іваніна](#) (с. Шапиhi), [К. Журба](#) (с. Хрещате), [М. Жук](#) (с. Булахів), *І. Сочивець* (с. Лебедівка); художники [М. Гайовий](#) (с. Чемер), *І. Пенський* (с. Скрипчин); співак, нар. арт. СРСР *Г. Нелєпп* (с. Бобруйки), композитор, баяніст, нар. арт. СРСР *Г. Пономаренко* (с. Морівськ), актор, нар. арт. України, засл. арт. РФ *О. Петренко* (с. Чемер), кінооператор, засл. діяч мистецтв України [В. Зимовець](#) (Остер); промисловець [Н. Бас](#) (с. Скрипчин); начштабу 4-го Київ. армій. корпусу періоду Гетьманату [А. Заболотний](#) (Остер), Герої Рад. Союзу [Г. Богданенко](#) (с. Крехаїв), [Г. Кузьменко](#) (с. Савин), [П. Кулик](#) (с. Новий Глибів, нині затоплене Київ. водосховищем), *Л. Пономарчук* (с. Нічогівка), *А. Топольський* (с. Бірки).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Козелецький район / О. П. Хоменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-8144>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).